

Rónay Gábor

A PÁFRÁNY

Nagy Nóra fordítása

Vasárnap délutánonként Nagymamával kimegyünk a temetőbe Nagyapához. Nagymama ilyenkor felveszi fekete ünneplőkabátját s hozzá fekete nemezkalapját, amelyről, akár valami függöny, kis fátyol ereszkedik alá.

Gyűlölöm ezt a kalapot. Ezt viselte akkor is, amikor Anyu és Apu elvált. A bírónő szerint Anyu hibájából, így aztán Nagymamánál helyeztek el, mivel Apu sokat utazik. Unom, hogy Nagymama folyton Nagyapáról beszél, de Annie néni szerint kezet csókolhatok neki, amilyen rendes velem. A fekete kalapját ettől persze még gyűlölöm.

Egyik délután kivitt a parkba. Egy kutyás kislány szépen hegedült, de a zene monoton volt, senki nem dobott neki pénzt. Nagymama talált valakit, akivel Nagyapáról beszélgethetett, és már azt hittem, soha nem hagyja abba; eluntam magam. Mögéje lopakodtam, és lekaptam a kalapját. Miközben a tavacska felé rohantam vele, a fátyol lobogott a szélben, és muris hangot adott, de Nagymama még ennél is murisabban sípított.

Egy ronda kövér bácsi utánam futott, és a kalappal együtt visszavitt Nagymamához, aki még akkor is gurgulázott, mintha csak nevetne. Pedig mi sem állt távolabb tőle. A szeméből peregtek a könnyek. A szomszédok előtt csak parki incidensként emlegetett eset után kivasalhatta a kalapját, és továbbra is azt teszi fel a temetői látogatásokhoz.

Elvillamosozunk a végállomásig, aztán végigsétálunk egy sötét ciprussoron. Bő egy óra az út. A kapunál koldusok és virágospavilon. Mindig dobunk némi aprót a koldusoknak, és hosszú szárú krizantémokat veszünk az öregasszonytól, aki télen-nyáron báránybőr bekecset visel. Gyűlölöm a krizantémot. De mostanában már soha nem „helytelenkedek”, amikor elindulunk Nagyapa sírjához. Szépen megfogom Nagymama kezét, cipelem a virágot, és nem szaladozom el, nem bújócskázom a sírok között. Nagymama mondta is Annie néninek a minap, hogy kezd benőni a fejem lágya.

Régebben imádtam futkosni a sírok között. Mostanában csak ácsorgok, mialatt Nagymama elmeséli Nagyapának az összes újságot. Tulajdonképpen nincs is olyan sok mesélnivaló. A múlt héten Mrs. Buchan kiborította Nagymamát, és ő azt mondta Nagyapának, hogy a váltóőr özvegye soha nem mert volna ilyen pimaszul beszélni vele, ha ő is hallja. Nehéz a sora az állomásfőnök özvegyének, mondta még, mintha Nagyapa nem tudná.

De legalább nem sírt, mint az a néni, aki egy másik fejfához jár két sorral odébb. Utálom nézni, ha valaki sír. Én legfeljebb a budin sírok, vagy éjszaka, például ha Anyukámnak nem engedik meg, hogy meglátogasson. A múltkor valahogy úgy mondták, hogy korlátozták a láthatást. Pedig én bármit megadnék érte, ha az Anyukámmal élhetnék.

A két sorral feljebbi sírhoz egy kislány is kijár a nénivel a nyár vége óta. Szép szőke kislány, minden vasárnap az iskolai egyenruhájában jön. Ő is az általánosba jár. Szeretném, ha a legeslegjobb barátom lenne.

Múlt vasárnap az istennek se nézett volna rám, amikor megkérdeztem, hogy hívják, vagy hogy szedjük-e vadgesztenyét az öreg fák alatt. Csak nagy huncutul odasandított a szeme sarkából, aztán szökdécselve megindult a fák felé. Belegázoltunk az avarba, és számoltuk, hogy hány síron nincs se gyertya, se virág.

Végül kibökte, hogy Catrionának hívják. Gondoltam is, hogy milyen rendes tőle, de váratlanul visszaszaladt az anyukájához, és hangosan ezt mondta: – Anyu, ez a fiú azt akarja, hogy lopjak vele virágot a sírokról. – Aztán rám nézett, és kuncogni kezdett.

Csintalan egy lány, én mégis úgy örülnék, ha átjönne hozzánk teára. Nagymama azonban azt mondja, hogy alig egy éve, hogy Nagyapa meghalt, és nem illő, hogy gyerekek viháncoljanak a ház körül. Épp elég neki, mondja, hogy vénségére egy „szegény neveletlen kölök” gondja szakadt a nyakába.

Egész télen át alig vártam, hogy megint vasárnap legyen. Catriona kettőtájt szokott belépni anyukájával a temetőkapun, és sötétedésig álldogált a bátyja sírjánál. Megengedték, hogy játszunk, amíg Nagymama Catriona anyukájával beszélget, és a néni mindig elsírta magát, ahányszor csak elmesélte, hogy hogyan ütötte el a fiát az autó.

Ugróiskoláztunk, fogócskáztunk és bújócskáztunk. Catriona karácsony előtt azt mondta, hogy a legeslegjobb barátom lesz, ha nekiajándékozom a képeslapgyűjteményemet. Apa küldözgeti nekem ezeket a lapokat Nagymama szavával „furi külfödi” helyekről. És szép bélyegeket is szokott küldeni.

Szeretek Catrionával lenni. Soha nem volt még barátom az iskolában, és ő tényleg a legeslegjobb barátom, legalábbis mostanáig ezt hittem. Nagyon bátor lány. Amikor kitaláltam, hogy másszunk fel a temetőkápolna tetejére, úgy kúszott fel az esőcsatornán, hogy egy fiú se jobban. Még csak el sem pityeredett, amikor leugorva egy nagy pocsolya közepébe pottyant.

Azért szerintem felvágós egy kicsit. Állítólag bárkit le tud hagyni futásban, mert az unokatestvére edzi, aki olimpiai válogatottnak. És az unokatestvére, amikor bionikus tétet kapott, hogy szuperatléta lehessen, megkérte az orvosokat, hogy neki is ültessenek be egyet. Ezért tud, mondja Catriona, *egész kört* forogni a térdén, ugyanolyan gyorsan futni hátra, mint előre, és nem ajánlja, hogy versenyezni akarjak vele.

Catriona szerint ez az igazi *Vorsprung durch Technik*, de ezt ne áruljam el senkinek. Ez Britannia olimpiai sikerének titka. Mivel még soha nem hallottam erről a *Vorsprung*-izéről, megkérdeztem Nagymamát, mit jelent, de nagy mérgesen csak annyit válaszolt, hogy meg ne hallja még egyszer „ezt a külföldi malacságot”.

Amikor azzal álltam elő, hogy dörzsöljük össze az orrunkat, mint az eszkimók, és érintsük össze a nyelvünk hegyét, Catriona csak nevetett, és hegyes kis rózsaszín nyelvét végighúzta az arcomon. Aztán elvörösödött, és visszafutott az anyukájához, és a kabátjába rejtette az arcát. Hogy kifelé menet elhaladtak mellettünk, Catriona anyja vasvillaszemeket meresztett rám, és azt mondta: – Goromba fiú vagy te. – Nagymama persze rögtön megkérdezte tőlem, miért, de én csak annyit mondtam, hogy a néni nem kedveli a fiúkat.

Ezután hetekig nem találkoztam Catrionával. Nagymama nem értette, miért úgy kell magával ráncigálnia vasárnap a temetőbe. – Eddig mit nyüstöltél, hogy menjünk már Nagyapa sírjához – korholt. – Tudod, hogy Nagyapa mennyire szeretett téged. Az ő kis napsugaracskájának nevezett, merthogy mindig mosolyogtál. Amilyen duzzogány lettél, most bezzeg nem mondaná. – Nagymama száján gyakran kiszaladnak ilyen furcsaságok, hogy nyüstöl meg duzzogány. De ha komolyan dühös, azt mondja rám, hogy „pimasz majom”.

Nem akart vége lenni a télnek, és a vasárnapok halálosan unalmasak voltak a temetőben. Egyszer csak Apu állított be teljesen váratlanul. Az iskolából hazafelé jövet a lucskos hóban nem játszhattam a szokott játékomat, hogy minden harmadik macskaköre lépek csak. Épp egy sáros pocsolót mérícskéltem a csizmámmal, már benne volt az egész talpam, amikor Apu hátulról erősen belecsípett az arcomba, és rám kiáltott: – Hogy lehetsz ilyen ostoba! Tönkre akarod tenni az új csizmádat, és halálra akarsz fagyni, fe féleszű?

Ijedtemben belesüllyedtem a pocsolóba. A sáros víz befolyt a csizmámba, és azt kívántam, bárcsak Apu haza se jött volna. Szerencsére azonban már másnap el is ment, és Nagymama, akit mindig boldoggá tett, ha láthatta, nem akarta felzaklatni „roszszalkodásaim” hónapról hónapra gyarapodó listájával.

Kora tavasszal Anyukámnak is megengedték, hogy meglátogasson, és sarjadzó alpesi törpepáfrányt hozott ajándékba, amelyet az olvadó hó alól ásott ki a sítúráján. Nagyon szerettem a kis magoncomat. A rózsák közé ültettem el, lelkiismeretesen gondoztam, naponta locsoltam, és nem hagytam békét Nagymamának addig, amíg nem vett speciális növénytápszert, hogy védencem mielőbb felnőtt páfránnyá csepeghessen.

Hamarosan zöld hajtásokat hozott, olyanokat, mint a kacsza felkunkorodó lábai. Nagymama, aki Nagyapa halála óta egyszer sem metszette meg a rózsákat, nem értette, hogy egyszerre miért érdekel annyira a kertészkedés. Nekem tetszik az elvadult, burjánzó kert. Kitéptem a gatz a kis magoncom körül, és fehér karókkal vettem körbe, hogy szebben mutasson.

Amikor Catriona abban az évben először kijött anyukájával a temetőbe, alig ismeretem meg. Nagyon csinosnak találtam, bár sápadtacska volt, magasabb lett nálam, és elújságotta, hogy már bárányműve is volt. Egész kedves volt hozzám, és amikor kifelé menet odajöttek elköszönni, megkérdeztem Nagymamától, hogy meghívhatnám-e hozzánk teára. Nagymama azt válaszolta, hogy ha elfogadja, miért ne, de tudtam, hogy nem örül neki.

A villamoson aztán rántya pirított, hogy nagyon csúnya dolog volt tőlem kész helyzet elé állítani. Feszés ősz konyva kibomlott, mint mindig, ha felizgatta magát, és haja a hátát verdeste. Máskor hízelegtem volna neki, hogy kibékítem, de aznap nem törődtem vele. Catriona át fog jönni hozzánk, és a legeslegjobb barátom lesz.

A következő szombatn Catrionát elhozta az apja a futballmeccsre menet. Nagyon örültem, hogy eljött. Nagymama megengedte, hogy a nappaliban játsszunk, de amikor kimentem hozzá a konyhába megkérdezni, kész-e már a tea, azt mondta, ostoba vagyok, hogy egyedül hagytam a bélyeggyűjteménnyel. – Az a baj veled, hogy mindenki megbízol. Ez a te nagy bajod – mondta. – Azt se vennéd észre, ha ellopná a legszebb bélyegeidet, amilyen ostoba fajankó vagy. – Azt nem bántam, hogy így beszél velem, de azt igenis bántam, hogy még csak *gondolni* is képes illet Catrionáról. Szokás szerint azonban szólni nem szóltam semmit.

Ha dühöngött is a rajcsúrozás meg a nevetgélés miatt, azért a legfinomabb teájából főzött a tiszteletünkre. Kaptunk MacSween húspástétomot és szalmakrumplit, és a háromszintes süteményestálcát megrakta cukrozott zabkeksszel, kókusz- és vaníliaszéletkével, Dundee tortával és a kedvenc sütimmel. Kész lakoma, mondta Catriona, és én nagyon büszke voltam Nagymamára.

Uzsonna után kimentünk játszani a kertbe. Volt egy régi csűrünk, benne Nagyapa szerszámai és öreg bútorok, amiket Nagymama és Nagyapa selejtezték ki az évek so-

rán. A szokásos játékokat játszottuk, rabló-pandúroztunk, indiánoztunk és fogócskázunk, de aztán Catriona kijelentette, hogy unatkozik, és játsszunk doktorosdit.

Habozásomat látva rám szólt, hogy ne legyek már olyan mulya. Nem gyávaságból nem lelkesedtem, hanem mert attól félttem, hogy Nagymama benézhet a csűrbe, és megírja Apunak, hogy mit csináltunk. Lelkem mélyén azonban sajnáltam, hogy a doktorosdi nem nekem jutott elsőként eszembe.

Catriona villámgyorsan lestoppolta: – Stipi-stopi, én vagyok a doktor néni – és én tudtam, hogy megint vesztettem. Aprólékosan végigvizsgált, és amikor már nagyon fészkelődtem, rám szólt, hogy ő a doktor néni, és hogy húzzam le szépen a nadrágomat. Én azonban túl szégyenlős voltam. – Vagy én is doktor bácsi vagyok, vagy kiszállok – mondtam. – És előbb te húzod le a bugyidat.

Persze hogy nem ment bele, és mintha egy kis pisishez beszélne, azt mondta, hogy ő a doktor néni, mert ő stoppolta le előbb, és nekem kell először megmutatni. De én megmakacsoltam magam, és az egész doktorosdi, amiről eddig csak ábrándoztam, már nem is tűnt olyan jó játéknak.

Catriona volt olyan okos, hogy tudja, inkább meghalnék, mintsem hogy elsőként megtegyem, és azt mondta, van egy jó ötlete. – Húzzuk le egyszerre mind a ketten. – Ebben benne voltam. Minden további hűhó nélkül leengedtem a sortomat és az alsónadrágomat, és ahogy ott álltam félmeztelenül, orvosi vizsgálatra készen, gyomromba szaladó szívvel jöttem rá, hogy Catriona megint átvert. Fel sem libbentette a szoknyáját, csak nevetett, nevetett, azon, ahogy állok előtte bokámra csúszott gatyával. Végignézte, ahogy felöltözöm, és még mindig nevetve kiszaladt a csűrből.

Nagy sokára a nyomába eredtem. Kis ideig ügyefogyott szótlanúsággal ácsorogtunk a kertben, de aztán megmutattam neki a páfrányomat. Épp azt magyaráztam, hogy Anyu milyen veszélyes sziklákra kapaszkodott fel érte, amikor Nagymama kiszólt a konyhából: – Miben mesterkedtek már megint? Az egyik percben zeng töletek a ház, a másikban meg gyanús a csönd. – Odamentem a konyhaablakhoz, hogy megmondjam neki, semmiben nem mesterkedünk.

Miközben visszabaktattam a kertbe, észrevettem, hogy Catriona kacagva hadonászik valamivel, és kirohan a kertkapun. A rózsakertben, a páfrányom helyén tátongó üresség. Döbbenetemben szóhoz sem jutottam, csak álltam, mint aki a földbe gyökerezett. Az sem fájhatott volna jobban, ha egy bottal fejbe kólint.

Mintha évek teltek volna el, mire sikítva utánavettem magam. A szomszéd házak ablakain repdestek a hálófüggönyök. Mire kívül kerültem a kapun, Catriona messze lenn járt az utcán. A düh könnyeit nyelve kiabáltam utána: – Utolérlek, várj csak, úgyis utolérlek!

Persze eszébe sem jutott várni. Fürgén vitte a lába. Én bionikus térd híján, könynyeimtől félvakon sokkalta lassabb voltam. Futottam azért, sikítózva, de amikor az utca végén megálltam egy pillanatra, hogy kifújjam magam, Catriona már a kereszteződés túloldalán járt. Megrémültem, hogy végleg elveszítem nemcsak a páfrányomat, de egyetlen barátomat is. Hallottam, hogy a hangom, akár egy idegené, könyörög neki, hogy jöjjön vissza. Gyere vissza, kérlek. Egy ujjal sem nyúlok hozzád. Kérlek, kérlek.

Lehet, hogy nem is hallotta. Jött a busz, és Catriona a következő pillanatban eltűnt, mintha ott sem lett volna. Az úton ott hevert a páfrányom, új zöld hajtásai letörtek, gyökerei kicsavarodtak a buszkerekek alatt.

Felvettem, megtörültem az arcomat, és hazaballagtam. Az út hosszúnak tetszett. Nagymama kinyitotta a konyhaablakot, amikor a rózsakertbe léptem. Látta, hogy

visszaültetem a páfrányt, de a letört hajtások kókadtan, élettelenül lógtak. Már nem élt. Eltemettem, és a sírjára két karóból eszkábált fehér keresztet állítottam. Nagymama szótlánul figyelt, vékony, ősz kontya kibomlott, mint mindig, ha felizgatta magát.

Tudtam, hogy ég a vágtyól, hogy kiokítson, de mivel látta, hogy szenvedek, egy darabig türtőztette magát. – A barátod meg sem köszönte az uzsonnát – mondta végül este kimérten, amikor lefeküdtünk. – Lelketlen egy kisleány ez a Catriona. De legalább most megtanultad, hogy ne bízz meg mindenkiben.

Hát azt meg. Most is kijárok vasárnap délutánonként a temetőbe Nagymamával. Szótlánul, durcásan álldogálok mellette. A minap véletlenül hallottam, amint Annie néninek azt mondta, hogy az ő korában más se hiányzik, mint hogy egy ilyen mufurc kis kölökre kelljen gondot viselnie. Nem érdekel. Sokért nem adnám, ha az Anyukámmal élhetnék!

Fischer Mária

KACATRAKAT BARÁTNŐVEL

Látod, ez itt a világhírű, nagy lerakat!
Csarnok, ahol szabad ordítani, köpni – ahol
megfeketednek a tárgyak. Fakorongon a gyöngy,
tálban a lencse, a bab; hatyú ibrik alatt
ponyvaregény, napilap; földön a régi tükör –
– Csak mosolyogj, mosolyogj! – mondja a vén kacatőr.
Vállán vattakabát. Összekuszálja a kor
szálait, álmodik, eldobja a jegyünket, odébb-
áll. Pedig én – nézd! – már nem nevetek, de nem ám –
jól nevelem magamat síromig. – Egy paraván
megbabonáz. Ne vihogj! Nem kapsz szép szuvenirt.
Érzed? A sárga fotóknak szaga van. Csupa doh,
szürke penész keretez minden ládafiát.
Elkeveredtek a dolgok. Még senki se lop?